

היום נלמד בעזרת ה':

סנהדרין דף לט

ואמר רב יוחנן שלש מאות משלות שועלים היו לו לרבי מאיר: [במשלים נקראים כפי חכמים משלי שועל, על שם שהשועל חכם מכל החיות] אך לנו לא נשאר רק משל אחד המבאר את שלש הפס' הבאים, שכתוב "אבות יאכלו בוסר ושיני בנים תקהינה", "מאזני צדק אבני צדק", "צדיק מצרה נחלץ ויבא רשע תחתיו". [משל הוא, שרימה השועל את הזאב להכנס לחצר היהודים בערב שבת, ולתקן עמהם צרכי סעודה, ויאכל עמהם בשבת. וכשבא להכנס, התאספו עליו היהודים והכוהו במקלות. כעס הזאב, ובא להרוג את השועל. אמר לו השועל, לא הלקוך אלא בגלל אביך, שפעם אחת התחיל לסייעם בסעודה, ואכל את כל נתח טוב. אמר לו הזאב, ובשביל אבא אני לוקה?! אמר לו השועל, כן! "האבות יאכלו בוסר" וגו'. אבל בא עמי, ואראך מקום לאכול ולשבו. הלכו לבאר, ועל שפתו מוטל עץ, והחבל מושכב עליו, ובשני ראשי החבל שני דליים קשורים. נכנס השועל בדלי העליון, והכביד וירד למטה, ודלי התחתון עלה. אמר לו הזאב, למה אתה נכנס לשם? אמר לו השועל, יש כאן בשר וגבינה לאכול ולשבו, והראה לו דמות הלבנה במים כדמות עגול כמין גבינה עגולה. אמר לו הזאב, איך אני ארד? אמר לו, תיכנס אתה בדלי העליון, נכנס והכביד וירד, והדלי שהשועל עליו עלה. אמר לו הזאב, היאך אני עולה? אמר לו: "צדיק מצרה נחלץ ויבא רשע תחתיו", לא כך כתיב, "מאזני צדק" וגו'. -רש"י].

אמר ליה כופר לרבן גמליאל: האלוקים שלכם גנב הוא שהרי כתוב שהוא לקח את הצל מן האדם כדי לברוא את חוה כשהוא ישן. וביתו [של הכופר] אמרה תנו לי ואני אענה לו. ואז ביקשה ממנו שיביאו לה שופט שישפוט שודד שבא אליהם באישון לילה ולקח מהם כלי של כסף והניח להם במקומו כלי של זהב. ושאלה אביה ולמה לך לשופט, והרי הלואי שאף אלינו יבוא בכל לילה. אמרה לו, כך ה' בא ולקח מהאדם צלע, אבל החזיר לו במקום זה אשה שעוזרת לאדם. ועדין הוסיף אביה להקשות לה, מדוע אם כן לקח ממנו רק כשישן, וענתה לו תביא לי בשר חי, וכשהביאו לה, הניחה אותו תחת האפר לצלותו, ואחרי כן הגישה לו לאוכלו. ואמר לה שזה מאוס עליו כיון שראה איך מכינים את הבשר. וענתה לו שכך גם אם היו לוקחים מהאדם כשהיה ער, היתה האשה מאוסה אצלו.

אמר ליה כופר לרבן גמליאל: אני יודע מה האלוקים עושה עכשיו. נאנח רבן גמליאל. ושאלו הכופר מדוע הוא נאנח, ואמר לו שיש לו בן מעבר לים, ואני מתגעגע אליו, ואני רוצה שתראה לי אותו עכשיו. אמר לו הכופר, אני לא יודע היכן הוא, אמר לו רבן גמליאל הנעשה בארץ אתה לא יודע, ואיך תדע מה שה' עושה והרי הוא נמצא בשמים.

אמר ליה כופר לרבן גמליאל: כתוב בפס' "מונה מספר לכוכבים" ומה המעלה בזה והרי גם אני יכול למנותם. הלך רבן גמליאל והביא לו חבושים והניחם במסננת, וסיבב אותה מהר שכל החבושים יזועו מצד אל צד, ואמר לכופר בא נראה אותך סופר כמה חבושים יש במסננת, ואמר לו תעצור את המסננת, ואוכל לספורם, אמר לו רבן גמליאל, גם צבא השמים מסתובב כל הזמן, ואיך תאמר שתוכל לסופרו.

איכא דאמרי: שהכופר אמר לרבן גמליאל אני יודע מנינם של הכוכבים. שאלו רבן גמליאל כמה שניים יש לך, והכניס ידיו לפיו כדי למנותם, אמר לו רבן גמליאל, מה שבפיך אתה לא יודע וכיצד תדע מה שיש בשמים.

אמר ליה כופר לרבן גמליאל מי שברא הרים לא ברא רוח: והוכיח לו מהפס' שהם שני יצירות שכתוב בפס' "כי הנה יוצר הרים ובורא רוח" כיון שבאחד כתוב בורא ובשני יוצר, נראה שהוא שנים שבראום. וענה לו רבן גמליאל שגם גבי בריאת האדם כתוב "ויברא" "וייצר" שהוא שני לשונות, האם גם כאן תאמר, ששנים יצרו את האדם. ואם תאמר כן, והרי יש שני נקבים באדם שקרובים זה אל זה, והם האוזן והעיניים, שכתוב בהם "הנוטע אוזן הלא ישמע ואם יוצר עין הלא יביט" שכתוב שני סוגים של יצירות, האם גם באברים הקרובים זה לזה תאמר ששנים יצרוהו, ואמר לו הכופר כן. ודחאו רבן גמליאל, וכשאדם נפטר מן העולם, האם באים שני היוצרים ומשתתפים בזה.

אמר ליה ההוא אמגושא לאמימר: היה מכשף שאמר לאמימר רואה אני בכישוף, שחלקך העליון נברא על ידי שד, וחלקך התחתון נברא ע"י הקב"ה. וענה לו אמימר אם כן כיצד מרשה השד להעביר מים דרך חלקו היינו כשהאדם שותה, כשהם יוצאים אחרי כן עכורים, והיינו כשעושה צרכיו.

אמר ליה קיסר לר' תנחום: בוא נהיה כולם עם אחד. והסכים עימו ר' תנחום אלא שאמר לו כיון שאנו מהולים אין אנו יכולים לעשות עצמינו ערלים, לכך אתם שאתם ערלים תמולו עצמכם, וכך נהיה לעם אחד. אמר לו הקיסר, שהוא צודק, אבל כל מי שמנצח את הקיסר, דינו למות. וזרקו את ר' תנחום לכלוב של אריות, ונעשה נס

ולא אכלוהו. היה שם כופר אחד ואמר ודאי שלא אכלוהו, שהרי עכשיו האריות אינם רעבים, ולבזוק הדבר זרקו את אותו כופר לאריות, והם אכלוהו.

אמר ליה כופר לרבן גמליאל: איך יכול להיות מה שאתם אומרים שכל מקום שנמצאים " אנשים השכינה שרויה שם, כי אתם אומרים שיש כמה שכינות. קרא רבן גמליאל לשמשו והכה אותו, מדוע נתת לשמש להכנס לביתו של הכופר הזה. אמר לו הכופר והרי השמש מאירה בכל מקום, והוא לא היה צריך לתת לה להיכנס לביתו. אמר לו רבן גמליאל והרי השמש היא אחת מאלף אלפי ריבוא שמשמשים את ה', ואתה אומר שהיא מאירה בכל מקום, אז ה'–השכינה בעצמה לא יכולה להיות בכל מקום.

אמר ליה ההוא מינא לרבי אבהו: האלוקים 'צוחק' על הנביאים, שהרי בתחילה אמר ליחזקאל שישכב על צידו השמאלי ואחרי כן אמר לו לשכב על צידו הימני. וכן תלמידו שאלו מדוע ה' ציווה שלא לעבוד את הקרקע בשנה השיעית היא שנת השמיטה. ואמר להם רבי אבהו אני אענה לשניכם ביחד. שה' אמר לישראל, תזרעו שש שנים, מלבד בשנה השביעית שאז לא תעבדו בקרקע, כדי שתדעו שהארץ שלי היא. אך הם לא עשו כך אלא המשיכו לעבוד את הקרקע גם בשנה השביעית ולכך גלו. ומנהגו של עולם, מלך בשר ודם שסרחה עליו מדינה, אם אכזרי הוא הורג את כולו, אם רחמן הוא, הורג חצים, ואם הוא רחמן מלא רחמים מייסר את הגדולים שבהן בייסורים. ולכן גם כאן מטרת ה' היתה לייסר את יחזקאל, שהוא מהגדולים שבעם ישראל, והיינו כדי למרק עונותיהם של ישראל.

אמר ליה ההוא מינא לרבי אבהו: כיון שהאלוקים שלכם כהן שהרי כתוב "ויקחו לי תרומה", אם כן אחרי שקבר את משה רבינו היכן טבל, שהרי במים אינו יכול לטבול כמו שכתוב "מי מדד בשעלו מים" דהיינו שאין דבר שיכול להכיל את הקב"ה. ולפי טעותו ענה לו שטבל באש, כמו שכתוב "כי הנה ה' באש יבוא" ומועיל באש טבילה כמו שכתוב "וכל אשר לא יבוא באש תעבירו במים וטהרו".

אמר ליה ההוא מינא לרבי אבינא: מה המיוחד בעם ישראל שכתוב בו "מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ", דהיינו שעם ישראל הוא יחודי, והרי כתוב גם "כל הגויים כאין נגדו" והיינו שמשווים את כל האומות שגם אתם בכלל כל הגויים, וענה לו, שהרי נביאכם היינו בלעם כבר אמר "ובגויים לא יתחשב" דהיינו שכלל ישראל לא נחשב בכלל כל הגויים.

רבי אלעזר רמי: רבי אלעזר הקשה סתירה בין הפסוקים, שפעם אחת כתוב "טוב ה' לכל" והיינו ללא הגבלה, ופעם אחת כתוב "טוב ה' לקווי". וביאר על פי משל, שאדם שיש לו פרדס כשהוא משקה כיון שאין בזה טרחה להשקות את כל הפרדס, משקה את כולו, אבל לעדור שבכל עץ הוא מעשה בפני עצמו, הוא עודר רק את העצים הטובים. וכך ה' כשהוא זן, הוא זן את כל העולם כולו בטובו, אבל כשהוא מגן מהפורענות, מגן רק את הצדיקים.

למדנו במשנה - לפיכך כל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם וכו':

והיינו שכך מפחידים את העדים כדי שלא ישקרו. ומסיימת המשנה שאם העדים יאמרו מה לנו ולצרה זו להעיד ולהתחייב עליו, הרי כבר נאמר "באבוד רשעים רינה" היינו שאם הוא רשע אין על העדים עונש. ומפס' זה דרשה הגמ' שנאמר על אחאב שמת, ובזה מבארת את הפס' "ויעבור הרנה במחנה" שהכוונה על אחאב שהיה רשע שמת.

שאלה: ומי חדי קודשא בריך הוא במפלתן של רשעים: האם יש רינה ושמחה לפני ה' כשרשעים מתים, והרי כתוב כשהושפט יצא למלחמה שבני ישראל אמרו "הודו לה' כי לעולם חסדו", ורבי יונתן ביאר שהטעם שלא אמרו "הודו לה' כי טוב", בגלל שידוע שאין ה' שמח במפלתן של רשעים. ועוד ראה יש על כך שר' שמואל בר נחמן אמר בשם ר' יונתן שמה שכתוב גבי בני ישראל אחר שעברו את ים סוף "ולא קרב זה אל זה כל הלילה" ודרשה הגמ' דהיינו שמלאכי השרת רצו לומר שירה, ואמר להם ה' מעשי ידי טובעים בים ואתם אומרים לפני שירה.

תשובה: אמר רבי יוסי בר חנינא: שה' אינו שש, אבל הוא גורם לאחרים שישמחו, וכמו שכתוב "כן ישיש" דהיינו את אחרים ולא כתוב כן ישוש. וכך היה במות אחאב שה' לא שש, אבל הוא שימח את האחרים ולכך כתוב "ויעבור הרינה במחנה".

הגמרא מוסיפה לבאר עוד גבי מות אחאב

והזנות רחצו: כתוב בפסוק "וילקו הכלבים את דמו והזנות רחצו כדבר יהוה אשר דבר". ורבי אלעזר פירש שמה שכתוב "הזנות" הוא מלשון "חזיונות", והלשון רחצו הוא מלשון שיתבארו שתי חזיונות-נבואות שנאמרו עליו, האחת של מיכיהו, והאחת של אליהו. שבמיכיהו כתוב "אם שוב תשוב בשלום לא דיבר ה' בי", ואף הוא לא שב בשלום. ובאליהו כתוב "במקום אשר לקקו הכלבים את דם נבות", וזה מה שכתוב כאן הכלבים ליקקו את דמו. ורבי פירש, שכוונת הפס' לזנות ממש.

שאיזבל עשתה שתי צורות של זונות במרכבתו, כדי שיראה אותן ויתחמם. ואחר שמת, היה נראה כאילו דמות הזונות רוחצות בדמו.

“ואיש משך בקשת לתומו ויכה”: עוד נדרש על הפסוקים שם שכתוב “ואיש משך בקשת לתומו ויכה”, ר' אלעזר פירש תיבת לתומו, כפשוטו לפי תומו שלא נתכוין כלל להרוג את אחאב. ורבא פירש, שלתומו היינו להשלים את שתי החזיונות-הנבואות, אחת של מיכיהו ואחת של אליהו.

סימן קר"א וזכ"ה באדום: הוא סימן לג' מימראות שנאמרו על עובדיהו הנביא שהיה ממונה בבית אחאב.

כתיב "ויקרא אחאב אל עובדיהו אשר על הבית ועובדיה היה ירא ה' מאד": ומבארת רב יצחק את הפס', שאחאב אמר לעובדיהו הרי לכן אמר ליעקב “נחשתי ויברכני ה' בגללך”, והיינו שבית לכן נתברך בזכות יעקב. וכן נתברך בית פוטיפר בזכות יוסף כמו שכתוב “ויברך ה' את בית המצרי בגלל יוסף”, ומדוע אם כן אין ביתי מתברך בזכותך, האם אינך ירא שמים. יצתה בת קול ואמרה, “ועובדיה היה ירא את ה' מאד”. ועל כרחו הבין אחאב שהחסרון בביתו שאינו מזומן לברכה. [ובית לכן ובית פוטיפר, היו להם ילדים שהיו ראויים לברכה, שבנות לכן האם האמהות רחל ולאה, ובת פוטיפר היא אסנת אשת יוסף].

אמר רבי אבא גדול מה שנאמר בעובדיהו: על יראת השמים שהיתה בעובדיהו, כתוב שרב אבא אמר גדול מה שנאמר על עובדיהו יותר ממה שנאמר על אברהם, שבאברהם לא כתוב שהיה ירא את ה' מאד כמו שכתוב על עובדיהו.

אמר רב יצחק מפני מה זכה עובדיהו לנביאות, מפני שהחביא מאה נביאים במערה: ומבואר בפס' שעובדיהו חילקם והניח בכל מערה חמישים נביאים, והטעם שחילק את הנביאים לשני מערות שבכל מערה החביא רק חמישים, ולא החביא את כל המאה ביחד. ר' אלעזר פירש שלמד כן מיעקב שאמר “והיה המחנה הנשאר לפליטה”. ורבי אבהו פירש שהיה ענין מציאותי שהמערה לא החזיקה יותר מחמשים.

“חזון עובדיה כה אמר ה' אלהים לאדום” וגו'. הטעם שעובדיה נתנבא על אדום יותר משאר הנביאים, רבי יצחק פירש שה' אמר שיבוא עובדיהו שהיה גר בין שני רשעים היינו אחאב ואיזבל, ואעפ"כ לא למד ממעשיהם הרעים, וינבא על עשו הרשע שהיה גר בין שני צדיקים יצחק ורבקה, ולא למד ממעשיהם. הוסיף אפרים מקשאה, תלמידו של רבי מאיר לומר בשם רבי מאיר שעובדיה היה גר שבא מאדום,

ומפני כך נתנבא על אדום, כמו שרגילים אנשים לומר שמתוך היער עצמו נברא הגרזן. וכן עובדיה שהיה אדומי נתנבא על אדום. וכן נלמד מהפס' "ויך את מואב וימדדם בחבל השכב אותם ארצה". רב דימי הביא ללמוד זאת ממה שירך מתחילה להסריח מתוכה. כך צאצאי אומות אלו היו הסיבה למפלתן, בזה שניבאו עליהם.

"ויקח את בנו הבכור אשר ימלך תחתיו ויעלהו עולה על החומה": רב ושמואל נחלקו בבאור הפסוק הזה, אחד אמר שכוונתו היתה לשם שמים, ואחד אמר שכוונתו היתה לשם עבודה זרה. מי שביאר שהוא עשה לשם שמים לכך היה קצף גדול על ישראל, משום שגרם חילול ה' שהגוי הקריב את בנו לשם שמים יותר מבני ישראל. ומי שביאר שעשה לשם עבודה זרה, ה' כעס כיון שעל ידו נזכר שאף בני ישראל היו רגילים להעלות קרבנות לעבודה זרה. ומסיימת הגמ' לבאר את הסוף הפס' שכתוב "ויסעו מעליו וישבו לארץ". והיינו שבאותה שעה ירדו רשעי ישראל למדריגה התחתונה.

"והנערה יפה עד מאד": הגמ' מביאה שגם כאן גבי יופיה של אבישג כתוב לשון 'מאוד', ומבארת שאע"פ שהיא היתה מאוד יפה, עכ"פ לא הגיע לחצי מיופיה של שרה אימנו, שהרי בשרה כתוב "כי יפה היא מאד", ואילו באבישג כתוב "עד מאוד" אבל לא מאוד.